

Olumlu Davranış + Geliştirme

Yerel Hedef Çalışmaları

ÖĞRETMEN BÜLTENİ

OLUMLU DAVRANIŞ GELİŞTİRMEDE ÖĞRETMENİN ROLÜ VE OLUMSUZ DAVRANIŞLARA YÖNELİK STRATEJİLER

Eğitim ve öğretim yaşamının temel öğelerini “okul” ve “öğretmen” oluşturur. Öğrencinin dersi sevmesi, çalışma alışkanlığı kazanmasının yanı sıra, benimseyeceği değer yargıları, tutumları açısından da öğretmenin değeri büyüktür. İnsanın hayatı boyunca süren eğitiminin büyük bir bölümü de sınıfta geçmektedir. Sınıf, eğitim öğretim etkinliklerinin gerçekleştiği bir yaşama alanıdır. Etkili öğretim üzerine yapılan araştırmalar, direkt olarak öğretmenlerin sınıflarını organize etme ve yönetme becerilerine dayanan sınıf şartlarının önemini göstermiştir.

Çağdaş eğitim ve öğretim ilkelerine göre görev yapan bir öğretmen, sadece ders veren, ders anlatan, sınav yapan ve not veren bir kimse değildir. Aynı zamanda bir organizatör, bir yönetici, bir rehber, bir izleyici ve bir değerlendircidir. Öğretmen öğrencilerin davranışları üzerinde çalışır. Eğittiği her öğrencisinin önceden belirlenmiş amaçlara ulaşmasına yardım eder ve onların istenilen davranışlara sahip birer kişi olmasını sağlar. Yöneticiler ve diğer öğretmenler, kendi disiplin problemleriyle başa çıkamayan ve disiplin için öğrencileri sürekli olarak kendilerine yollayan öğretmenler hakkında genellikle pekiyi şeyler düşünmezler.

BİR DAVRANIŞI OLUMSUZ OLARAK NİTELENDİRMEK İÇİN DÖRT ÖNEMLİ ÖLÇÜTTEN BAHSEDİLEBİLİR:

Öğrenci kendi öğrenmesiyle, sınıftaki diğer öğrencilerin öğrenmelerini kesen ve dersi bölen davranış olumsuz davranıştır (sınıfta gürültü çıkarma gibi).

Antisosyal nitelikte davranış; bir başka ifadeyle öğrencinin, öğretmeni ve arkadaşlarıyla etkileşimine zarar veren davranış olumsuz davranıştır (başkalarına ait eşyaları izinsiz alma gibi).

Öğrenci veya diğerlerinin güvenliği için risk oluşturan ve zarara yol açacak nitelikte olan davranış olumsuz davranıştır (okula kesici aletler getirmek gibi).

Okul eşyaları veya kişilerin özel eşyalarının kaybı veya zarar görmesine yol açan davranış olumsuz davranıştır (okulun penceresini kırmak, birinin defterini yırtmak gibi).

Diğer yandan bazı durumlarda bir davranış öğrencinin ilişkilerine zarar vermediği halde, sadece sıklığı nedeniyle olumsuz davranış olarak nitelendirilebilir. Örneğin, ellerini kaldırmakla yetinmeyip, sürekli biçimde “öğretmenim, öğretmenim” diyerek söz hakkı isteyen bir öğrenci hem öğretmeni bunaltır, hem de arkadaşlarının rahatsız olmalarına yol açabilir

Olumsuz Davranışlar

Sınıf içinde görülen;

- Derste söz almadan (izinsiz) konuşmak
- İzinsiz ayağa kalkma
- Derse hazırlıksız gelmek
- Nezaket kurallarına uymamak
- Başarısızlıkları konusunda sürekli mazeret üretmek
- Gürültülü konuşma, ilgisiz konuşma
- Verilen görevi yerine getirmeme
- Görev dışı davranışlarda bulunma
- Kural dışı yeme-içme ve yanlış zamanda hareket etme
- Sadece kendi düşüncelerini dinlemeye değer olduğunu benimseme
- Anlamsız sesler çıkarma
- Sınıfı kirletme
- İçsel güdülenmeden çok dışsal güdülenmeye ihtiyaç duymaları
- Arkadaşlarını öğretmene şikayet etme, sorunları hep başkasının çözmesini isteme
- Arkadaşının ceza almasına sevinme
- Birbirlerinin açığını arama
- Fiziksel müdahale, araç-gereçlere zarar verme
- Kavga, küfür
- Birbirlerini dinlememek, konuşanın sözünü kesme
- Dikkat dağıtıcı hareketler
- Sorunları şiddetle çözmeleri
- Öğretmeni oturarak beklememe
- Sağlıklı iletişim kuramama davranışı
- Öğretmene itaatsizlik, aldatma ve saygısızlık
- Öğretmenin isteklerine uymayı reddetme

Okul içinde görülen;

- Saygılı olmak değeri zayıf olması; öğretmen, abla, teyze, amca vb. kavram ve kişilere önem vermeme
- Tuvalet ve koridorları oyun alanı olarak kullanma
- Kontrolsüz hareket; birbirlerini ve kendilerini koruyamama
- Derse giriş çıkışlarında hareketlilik
- Öğretmeni koridorda bekleme
- Kavga ve küfür
- Çöpleri yere atma
- Kantinde sıraya girmeme
- Merdiveni inip çıkarken sadece yönlere dikkat etmeme, birbirlerini itme
- Tuvaleti temiz kullanmama
- Sabunlukları amacı dışında kullanma
- Tuvaletten çıkınca el yıkamama
- Okul eşyalarına zarar verme
- Çıglık atma, bağırma
- Sınıf kapılarını çok sert kapatma
- Sınıf içinde oyun oynama
- Topluca oyun oynayamama

Olumsuz davranışların nedenleri:

- İstenmeyen davranışlar, genelde dikkat çekme isteği, sıkıntıdan kurtulma ya da yetersizliği kapatma isteğinden kaynaklanır.
- Ailevi sorunlar
- Çocuklarının eğitimlerine anne ve babaların ilgisiz kalmaları
- Anne ve babaların çocuklarına yönelik olumsuz tutum ve davranışları
- Olumsuz televizyon yayınları ve diğer medyada gösterilen şiddet
- Aşırı kalabalık sınıflar
- Toplumda meydana gelen değişimler,
- Hızlı toplumsal değişme nedeniyle öğrenci davranışlarını yönlendirecek ve denetleyecek bir kurallar sisteminin aynı hızda ortaya konulamaması
- Bilgi patlaması
- Otoriteye duyulan saygının azalması
- Fiziksel koşulların yeterli olmaması
- Öğretmenin tutumu

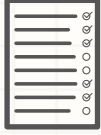
Neler yapılabilir?

- Sınıfta olumlu bir hava yaratılmasında, öğretmenin kişiliğinin ve derse hazır gelmesinin önemli bir rolü vardır. Öğretmenlerin tutarlı davranışlar sergilemeleri gerekir.

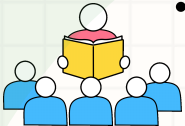
- Öğretmenlerin öğrenci aileleriyle de işbirliği içerisine girmesi sınıfta oluşabilecek istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını engelleyebilir.

- Öğretmen tarafından sınıf kurallarının başlangıçta açıklanması, öğrencinin kendisinden beklenen davranışların farkında olmasını sağlayabilir.

- Okulun ve sınıfın fiziki şartlarının öğrencilerin olumlu davranışlar geliştirmesinde etkisi büyüktür. Bu nedenle fiziki koşulların öğrencilerin demokratik davranışlar geliştirmesini sağlayacak şekilde düzenlenmesi faydalı olabilir.

- Öğretmenlerin daha yapıcı davranış değiştirme stratejilerini kullanmaları, istenmeyen davranışların daha etkili bir şekilde sınıf ortamından çıkartılarak, daha demokratik sınıf atmosferlerinin yaratılmasında etkili olabilir.

- Öğretmenlerin olası problemlerle ilgili nasıl davranacağı hakkında önceden düşünmesi faydalı olabilir.

- Davranış ilke ve stratejilerinin uygulanması, sınıfta her zaman karşılaşılabilen sorunların üstesinden gelmede yararlanılabilecek belirgin ve pratik stratejiler sunmaktadır.

- Öğretmenlerin bu stratejilerden bazılarını ya da tümünü zaman zaman kullanıyor olmaları olasıdır. Öğretmenler bu ilke ve stratejileri sistemli ve kararlı olmayan şekilde kullanmaları nedeniyle etkililiklerini azaltabilirler.

- Öğretmenin öğrencilere olan tavırları olumsuz ise bu durum öğrencileri doğrudan etkiler ve onları olumsuz davranışlara yönlendirebilir.
- Sınıf ortamında istenmeyen davranış ortaya çıktığı zaman, öğretmenin hemen bunu fark edip giderme stratejisine karar vermesi gerekir.
- Strateji seçiminde dikkat edilmesi gereken nokta; stratejinin istenmeyen davranışı derhal durdurması ve olumsuz etkiyi en aza indirecek bir strateji olmasıdır.

Ek olarak;

- Yapılan olumsuz davranışın nedenini anlamak
- Tutarlı, kararlı olmak, sınırları net çizmek
- Çok öfkeliyken konuşmamak (Eğer öğretmen öfkeli ise durumu ve yaşadığı duyguyu izah edip öğrenci ile sonra konuşacağı söylenmeli, eğer öğrenci çok öfkeliyse öğrenciyi öfkeli olduğunu sakinleştikten sonra konuşulacağını söylemeli ve sakinleşince muhakkak konuşmalıdır.)
- Olumsuz davranıştan sonra öğrenciyi ne hissettiğini sormak
- Olumsuz davranıştan sonra öğretmenin kendini nasıl hissettiğini söylemesi (Örn. Yapılan olumsuz davranışı ifade ederek bu davranışın rahatsız ettiği/üzdüğü/kızdırdığı gibi duygular söylenmelidir.)
- Ders esnasında istenmeyen davranış görüldüğünde;
- Öğrenciyle yapılan olumsuz davranışla ilgili teneffüste konuşmak istediğini söylemek ve sonra konuşmak
- Öğrenciyi derse katmaya çalışmak (Öğrenciyi onurlandıran bir sözcükle derse davet etmek)
- İsmiyle hitap ederek uyararak
- Bakış, vurgu ve tonlama ile durumdan rahatsız olduğunu belli etmek
- Öğrencilerin arasında dolaşmaya başlamak
- Öğrenciyi yaptığı olumsuz davranış ve olumsuz sonuçları hakkında ödev vermek
- Öğrenciyi yaptığı davranışla bağlantılı olarak sınıf içi görev vermek
- Dikkati dağıtan nesnelere ortadan kaldırmak, sınıf düzenine ve temizliğine önem vermek
- Öğrencinin ilgisini çekmek için çeşitli öğretim materyalleri kullanmak
- İstendik davranış bulmaları için soru sorduktan sonra(beyin fırtınası tekniği) doğru davranışı açıklamak
- Yanında veya yakınında oturanların o öğrencinin olumsuz davranışlarına bir etkisi olup olmadığına bakmak
- Velisi ile durum hakkında görüşüp veliyi ortak bir tutuma yönlendirmek
- Her öğrencinin ilgi ve yeteneklerini keşfetmesine yardımcı olmak

KAYNAKLAR

- 2019-2020 Eğitim Öğretim Yılı Şehit Başkomiser Yılmaz Allahverdi İlkokulu Sınıf Öğretmenleri Tarafından Doldurulan Olumlu-Olumsuz Davranış Gözlem Formları
- Güleç, S. ve Alkış, S. (2003). Öğretmenlerin Sınıf Ortamında Kullandıkları Davranış Değiştirme Stratejileri, Eğitim Fakültesi Dergisi, <http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm>.
- Balay, R. ve Sağlam, M. (2008). Sınıf İçi Olumsuz Davranışlara İlişkin Öğretmen Görüşleri, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt:V, Sayı:II, 1-24 <http://efdergi.yyu.edu.tr>.
- Mackenzie, J. R. Çocuğunuza Sınır Koyma,(Ed. D), İstanbul: Yakamoz Kitap, 155-161-199

